

Råd och anvisningar för utrymning med hjälp av räddningstjänsten

Inledning

Detta dokument är tänkt att komplettera och förtydliga tillämpliga lagar och regelverk som rör åtkomlighet för räddningsinsatser såsom Boverkets byggregler och lagen om skydd mot olyckor (SFS 2003:778).

Syfte

Utrymning från fönster med hjälp av räddningstjänsten får tillgodoräknas som en av utrymningsvägarna från bostäder och mindre kontor, förutsatt att högst 15 personer utrymmer denna väg från brandcellen. Dokumentet beskriver förutsättningarna för att utrymning ska kunna ske med hjälp av Räddningstjänsten Skåne Nordväst, RSNV.

Omfattning och ansvar

Dokumentet berör byggherrar, brandkonsulter, markprojektörer, förvaltare och andra personer som ska upprätta eller underhålla en räddningsväg och/eller en uppställningsplats för räddningstjänstens fordon eller bärbara stegutrustning.

Övergripande rekommendationer

I Boverkets byggregler BBR (BFS 2011:6) anges bland annat förutsättningar för hur utrymning ska kunna ske och hur fönster för utrymning ska vara utformade. RSNV anser att det är betydligt säkrare att utrymma via höjdfordon jämfört med bärbar steg.

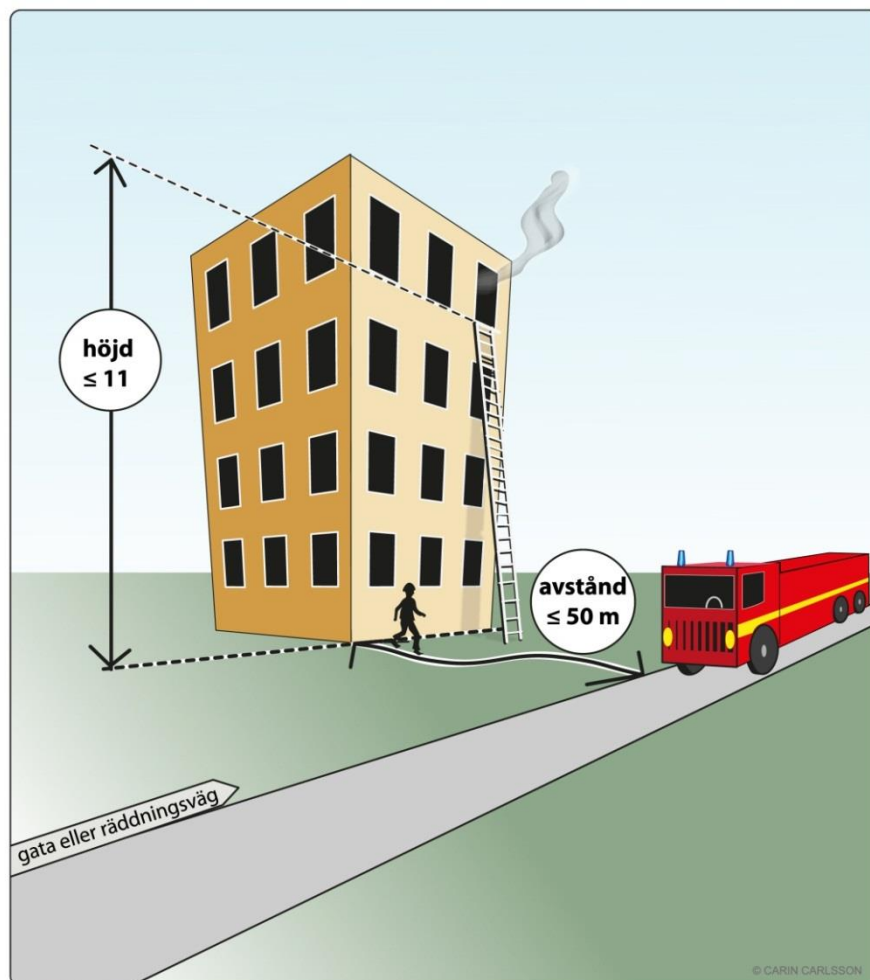
I de fall lägenheter har balkong anser RSNV att dessa ska användas för utrymning och åtkomlighet med räddningstjänstens utrustning ska då dimensioneras till balkong och inte till fönster i den aktuella lägenheten. Detta ställningstagande bygger på att det är logiskt för den nödställda att söka hjälp från balkongen och att det generellt är en säkrare plats att invänta hjälp på.

Bärbar stege

När kan utrymning ske med hjälp av RSNV?

Boverkets byggregler medger att räddningstjänstens bärbara stege kan användas om det vertikala avståndet mellan marken och ett fönsters underkant eller balkongräcket inte överstiger 11,0 meter. Vid utrymning med hjälp av bärbar stege ska det finnas uppställningsyta enligt beskrivning av uppställningsplats för bärbar stege i detta dokument. Det finns även krav på insatstid, kontakta räddningstjänsten för information om insatstid i det aktuella projektet.

Väg till uppställningsplats

Då utrymning förväntas ske med bärbar stege får avståndet vara maximalt 50 meter från räddningstjänstens fordon till uppställningsplatsen för den bärbara stegen. Terrängen mellan släckbilen och byggnaden/uppställningsplatsen för stegen ska vara lättframkomlig. Stegen ska inte behöva lyftas över murar, plank eller över starkt lutande underlag såsom branta backar och dylikt.

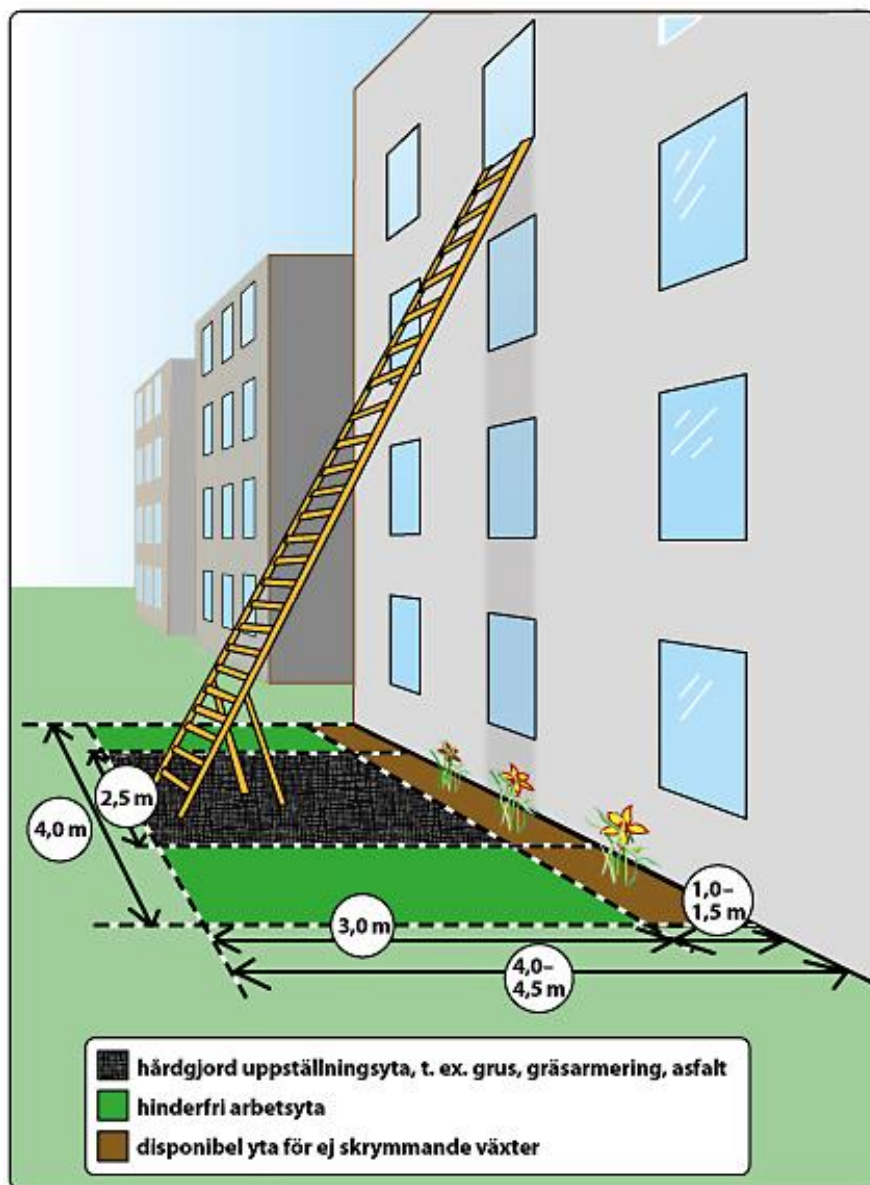
Den bärbara stegen ska inte behöva transporteras genom dörrar/grindar, upp för trappor eller dylikt för att nå uppställningsplatsen. I undantagsfall kan dock stegen behöva transporteras genom en enstaka dörr/grind in till en innergård eller via en passage och då ska dessa vara utformade så att stegen lätt kan bäras igenom. RSNV anser inte att det är ett alternativ att fastighetsägaren placerar en stege på

exempelvis en innergård som räddningstjänsten ska resa. Detta då stegen enligt arbetsmiljöreglerna måste underhållas och kontrolleras och det är vår skyldighet att säkerställa att så är gjort innan stegen nyttjas.

När bärbar stege ska användas för utrymning får inte dörr/grind vara låst utan möjlighet att kunna öppnas av räddningstjänsten, med fördel utförs låssystemet med intelligent nyckel.

Utformning av uppställningsplats

För att ställa upp den bärbara stegen krävs en 3 meter lång uppställningsyta, placerad 1-1,5 meter från husväggen/balkongkanten. Uppställningsytan bör vara hårdgjord (asfalt, grus, gräsarmering) men gräsmatta kan accepteras om det bedöms att denna har tillräcklig bärighet för att klara stegen samt vikten från två personer (totalt minst 250 kg). Uteplatser, planteringar, utskjutande konstruktioner etc. får inte försvåra uppställning av den bärbara stegen. Förutsättningar för hinderfri och disponibel arbetsyta samt hårdgjord uppställningsyta framgår av figuren.

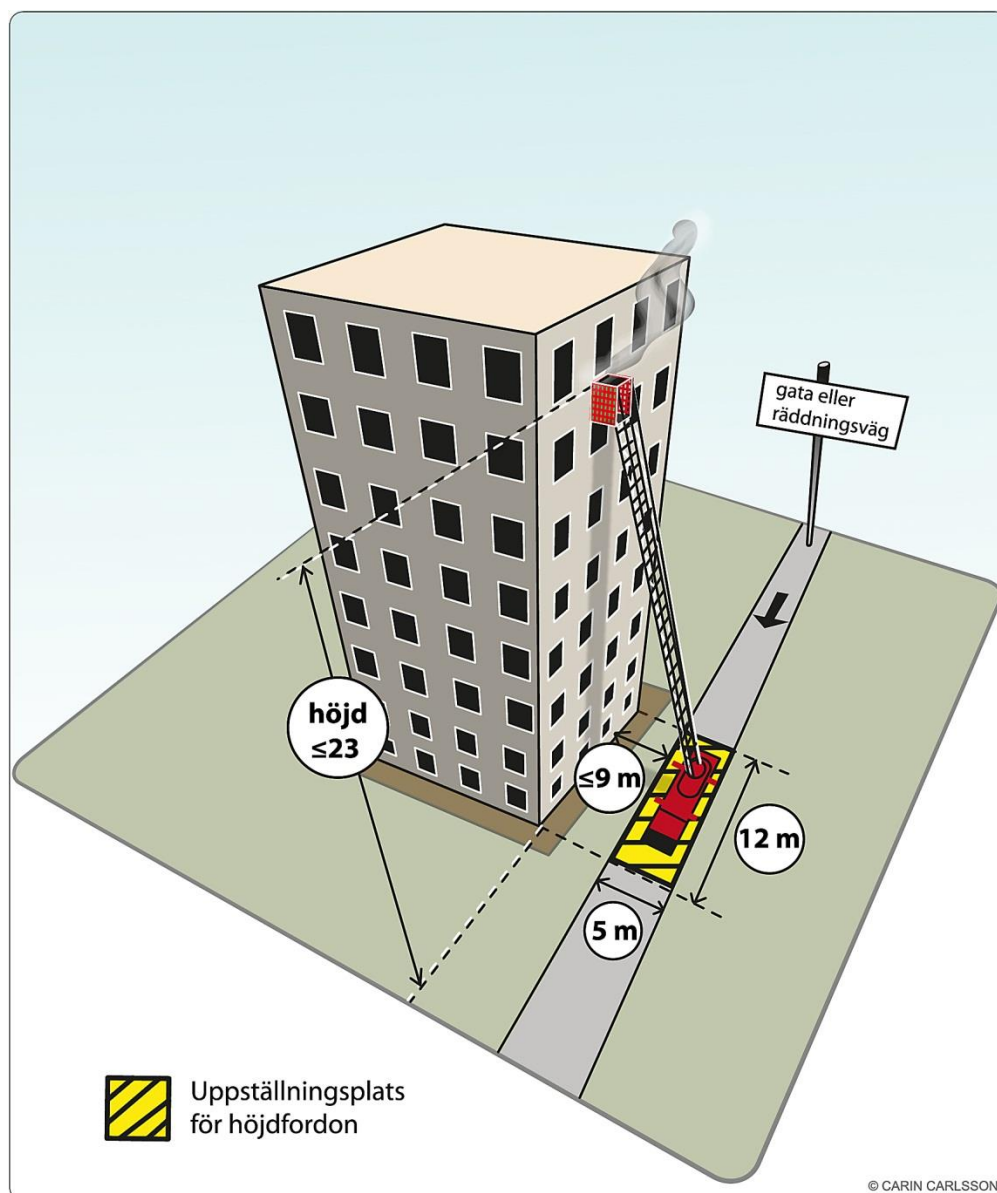

Höjdfordon

När kan utrymning ske med hjälp av RSNV?

Räddningstjänstens höjdfordon kan användas för utrymning under förutsättning att körbar väg/räddningsväg och uppställningsplatser för höjdfordon finns. Vidare ska avståndet mellan marken och fönstrets underkant eller balkongräcket inte överstiga 23 meter. Högre byggnader ska dimensioneras för utrymning utan hjälp av räddningstjänsten. Räddningsväg och uppställningsplatser ska utföras enligt beskrivning i detta dokument. Det finns även krav på insatstid, kontakta räddningstjänsten för information om insatstid i det aktuella projektet.

Då höjdfordon används för utrymning rekommenderar RSNV att samma utrymningsstrategi används för hela byggnaden för att skapa en överblickbar och hanterlig utrymningsituation. Det är mindre lämpligt att använda bärbar stege på vissa delar av en byggnad och höjdfordon i andra delar av byggnaden.

Åtkomlighet med höjdfordon

För att kunna genomföra en livräddande insats med hjälp av räddningstjänstens höjdfordon krävs god åtkomlighet till byggnaden och både räddningsväg och uppställningsplats kan behöva anordnas.

Utformning av räddningsväg

En räddningsväg ska uppfylla följande krav:

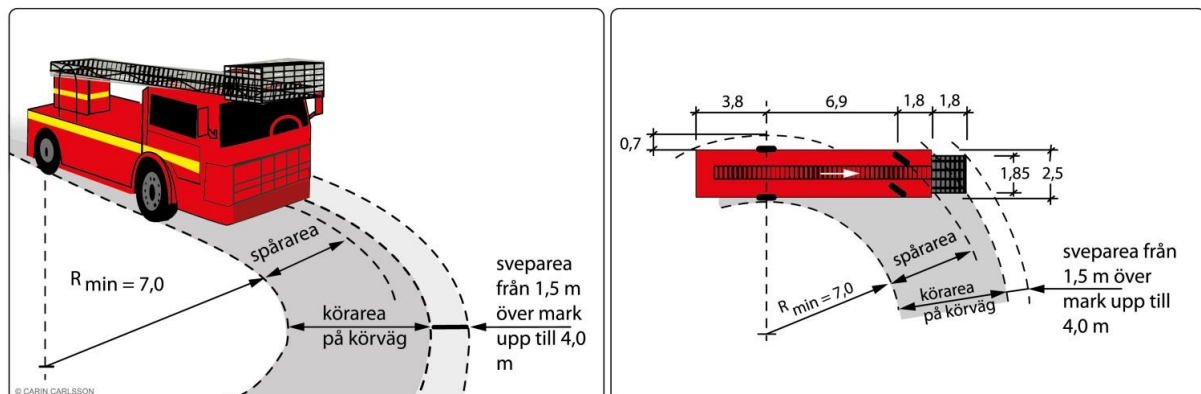
- Minst 3 meter körbanebredd
- Minst 4 meter fri höjd
- Maximalt 8 % lutning i längsriktning
- Maximalt 2 % tvärfall
- Minst 50 meter vertikalkurva.
- Minst 7 meter innerradie i kurvor samt tillräcklig breddökning och hindersfritt sidoområde före, genom och efter kurvan att typfordon enligt bild nedan kan framföras.
- Bärigheten bör motsvara gatunätets bärighet.

Bilden visar en släckbil som kör in i ett gatt med en bredd av 3,1 meter. Det visar vikten av breddökning och hindersfritt område vid en räddningsväg. Med fördel utförs en räddningsväg bredare än 3 meter.

Räddningsvägen ska ha en hårdgjord yta, med det avses asfalt, grus eller motsvarande. Gräsarmering har tidigare varit ett alternativ men RSNV anser att gräsarmering inte ska användas vid nyprojektering. Gräsarmering som legat något år och blivit övervuxet kan medföra att höjdfordonets stödben inte får tillräckligt mottryck. Om detta inträffar låser sig stegen som måste återställas innan den kan resas på nytt. Vidare är gräsarmering svårare att snöröja på vintern och fordonen kan lätt köra utanför dessa ytor och fastna. Även i Svenska Brandskyddsföreningens handbok "BBR 19 - Brandskydd i Boverkets byggregler" påtalas att det är olämpligt att använda gräsarmering.

Kurvor ska dimensioneras för ett typfordon enligt bilden nedan. Om räddningsvägen inte ska nyttjas av höjdfordon kan körspårsanalys utgå från en vanlig lastbil som är cirka 12 meter lång.

Utformning av uppställningsplats

RSNV anser att hela räddningsvägen bör utföras 5 meter bred så att den kan fungera som uppställningsplats längs hela sin sträckning.

En uppställningsplats för räddningstjänstens fordon ska uppfylla följande krav:

- Minst 5 meter bred och 12 meter lång
- Maximalt 8,5 % lutning i någon riktning
- Bärigheten bör motsvara gatunätets bärighet. Marken ska vara hårdgjord (se "Utformning av räddningsväg" på föregående sida) och tåla enskilda stödbenstryck på 130 kN.
- Vara placerad utanför de balkonger eller fönster som ska kunna nås med höjdfordon. Med detta avses att uppställningsplats ska finnas parallellt med fasadlivet och direkt utanför balkongen/fönstret som ska nyttjas enligt bild nedan. Höjdfordonets stege ska med andra ord resas i en vinkel som är rätvinklig från fordonets långsida.
- Vara placerad maximalt 9 meter från husvägg eller balkongkant. Avståndet mäts från fasaden (vid fönsterutrymning) eller balkongkanten till kanten på uppställningsplatsen.
- Uppställningsplatsen bör inte placeras närmre än 2 meter från byggnadens fasad/balkongkant för att skapa arbetsyta kring fordonet och tillgänglighet lägre ner i byggnaden.
- Ett avstånd på 6-9 meter från kant på uppställningsplats till fasad/balkongkant ger bäst förutsättningar för ett snabbt och säkert ingripande.

För specialfallet att utskjut av höjdfordonets steg behöver göras framåt i färdriktningen (framför/över hytten) gäller följande utöver punkterna ovan:

- Maximalt avstånd mellan höjdfordonets front och fasad/balkong är 4,5 meter.
- Uppställningsplatser ska göras 6,5 meter breda.
- Utskjut med stegen ska göras framåt inom de förlängda ytterkanterna av uppställningsplatsen.
- Markplaneringen ska särskilt stämmas av med räddningstjänsten i förväg.

Fri interpolering mellan att höjdfordons steg ska resas rätvinkligt från färdriktningen och att stegen ska resas i färdriktningen kan inte genomföras, uppställningsplatser ska enligt RSNV dimensioneras för det ena eller det andra.

Infart till räddningsväg

Räddningsvägen ska kunna nås utan att fordonet behöver backa in. Det godtas att fordonen backar ut från en räddningsväg.

Räddningsvägen ska normalt ansluta i närheten till byggnadens gatuadress. För att säkerställa tillgänglighet till områdets räddningsväg krävs parkeringsförbud vid infarten. Det kan exempelvis lösas med markeringar i gatan eller fasning av kantstenar. Fastighetsägaren är ansvarig för att det finns en fullgod infart till räddningsvägen. Kontakt bör tas med kommunen för att hantera eventuella avtal samt parkeringsförbud som krävs för att anordna infart till räddningsvägen. Observera att infarten ska vara utformad så att höjdfordonet kan svänga in på räddningsvägen, se krav på räddningsväg ovan.

En räddningsväg ska vara tydligt utmärkt med standardiserad skylt, se figur. Det ska tydligt framgå i terrängen hur räddningsvägen löper längs hela sin sträckning. Här är det särskilt viktigt att säkerställa funktionen vintertid. Även uppställningsplatsen bör markeras om den inte är lätt identifierbar.

Om gång- eller cykelvägar även ska utgöra räddningsvägar är det viktigt att dessa utformas som räddningsvägar enligt ovan. Det innebär exempelvis att gång- och cykelvägen ska vara skyltad som räddningsväg, underhållas året runt och ha tillräcklig bärighet för räddningsfordonen. Vidare krävs avtal med ägaren av gång- och cykelvägen (vanligtvis kommunen) om att nyttja den som räddningsväg.

Särskilt om uppställningsplats/räddningsväg på annan tomt

Om uppställningsplats eller räddningsväg anordnas på annans fastighet (som inte utgör allmän väg) måste det beaktas hur uppställningsplatser ska vara användbara för räddningstjänsten under hela byggnadens livslängd. Med detta avses både hur det löpande underhållet och kontrollen ska skötas och att den tilltänkta uppställningsplatsen inte blir oanvändbar i framtiden på grund av byggnation. För att en uppställningsplats utanför den egna fastigheten senare inte ska bebyggas krävs i normalfallet ett servitut. På detta vis kan uppställningsplatsen bli inskriven i fastighetsregistret och därmed bli mycket enklare att trygga över tid. Räddningstjänsten förespråkar därför att avtalsservitut ska skrivas in i fastighetsregistret.

Hinder, parkering, bommar

Inga hinder så som träd, trädskronor, lyktstolpar, skyltar, betongsuggor, parkerade bilar eller liknande får inskränka på uppställningsplatsens fria mått eller hindra stegen från att nå de lägenheter och kontor som

den är tänkt att utrymma. Vid nyetablering av bostäder eller kontor som ska utrymmas med hjälp av räddningstjänsten uppstår ibland problem mellan trädplantering och uppställningsplats för räddningstjänstens fordon. Därför är det viktigt att räddningstjänstens tillgänglighet och plantering av träd samordnas. RSNV har inte möjlighet att avgöra om träd kommer att inkräkta på uppställningsplatser eller hindra tillgänglighet i framtiden utan byggherren/fastighetsägaren ansvarar för att säkerställa räddningstjänstens åtkomlighet. Om räddningstjänstens åtkomlighet inte kan säkerställas krävs att byggnaderna dimensioneras för utrymning utan räddningstjänstens medverkan.

Bommar, grindar och dylikt ska lätt kunna öppnas. Eventuell låsning kan ske med något av följande:

- Intelligent nyckel
- Brandkårslås enligt svensk standard SS 3654.

Fastighetsägaren måste ha nyckel till låssystemet för att kunna utföra kontroll och underhåll av detta. Låsen bör utformas på sådant sätt att nyckel kan tas ur låset då bommen öppnats. Detta så att räddningstjänsten kan öppna flera lås med samma nyckel.

Kontroll och underhåll

Räddningsvägar och uppställningsplatser ska upprätthålla sin funktion oavsett årstid eller tidpunkt på dygnet. Räddningsvägen/uppställningsplatsen får aldrig blockeras av fordon, containrar, träd, växtlighet eller andra föremål. Vid snö eller vinterväglag ska räddningsvägen/uppställningsplatsen snöröjas och sandas. Träd, stenar och dylikt får ej vara placerade så att det bildas snövallar som sedan blockerar räddningsvägen/uppställningsplatsen.

Vid exempelvis fasadrenoveringar eller vid arbeten på räddningsvägen förekommer det att ställningar eller liftar kan komma att blockera räddningsvägen under en viss tid. Renoveringen måste naturligtvis genomföras men räddningsvägen ska i möjligaste mån hållas öppen. Under den tid det finns en begränsning i åtkomligheten bör fastighetsägaren vidta åtgärder. Exempel på åtgärder är:

- Fast ställning längs fasaden på sådant sätt att lägenheterna kan utrymma ut på ställningen.
- Tillfällig räddningsväg.
- Avstängningar bör ske dagtid och under så kort period som möjligt.
- Arbetet planeras och genomförs så att inte all åtkomlighet påverkas samtidigt.
- Information bör sättas upp i berörda trappor.

Det är fastighetsägarens ansvar att underhålla räddningsvägen/uppställningsplatserna och kontroll av dessa bör ingå i det systematiska brandskyddsarbetet (SBA).

Befintliga räddningsvägar

I RSNVs område finns ett stort antal räddningsvägar. RSNV förutsätter att dessa uppfyller minst de krav som gällde för räddningsvägen vid uppförandet.

Då en befintlig räddningsväg ändras, då det sker omfattande markarbete eller väsentlig ändring i byggnaden anser RSNV att räddningsvägen ska byggas om så att den uppfyller dagens gällande krav.

Kontakt

Vid frågor kontakta Räddningstjänsten Skåne Nordväst via växeln 010-219 00 00.